

УДК 75:535.6

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-2(54)-326-328

ВЕРШНИК НЕБА (ВАСИЛЬ БАРКА – ЖИВОПИСЕЦЬ)**Г. Ю. Пароваткіна***Національний музей літератури України*

Уперше розкривається досі невідома грань творчого обдарування Василя Барки – малярське мистецтво. Автор статті після перегляду його художніх картин, що виставлялися кілька літ тому у Національному музеї літератури України, коротко знайомить з експонатами виставки, проводить паралелі до образотворчих робіт Чюрльоніса та Реріха.

Ключові слова: *Василь Барка, живопис, образотворче мистецтво.*

Наш легендарний письменник і перекладач був ще й неабияким художником, твори якого не гірші за «духовидця» Чюрльоніса! Не вистачає слів. Адже ми на власні очі спостерігали диво. Виставку, про яку неодмінно згадуватимуть навіть у підручниках історії. Просто в Україні з'явився... власний Чюрльоніс або свій Реріх, тільки без шару солодкуватої «східної» містики й екзотики.

Вперше в історії завдяки роботі Комісії з повернення в Україну національних культурних цінностей у Національному музею літератури України відкрито виставку «Світ очима душі: малярські роботи Василя Барки». Нині в Києві на ній експонується 21 художня робота видатного письменника Василя Барки (справжнє ім'я – Василь Костянтинович Очерет, 1908 – 2003 рр.): пейзажі, виконані у техніці пастелі в 1960-х у США. Ця виставка має увійти до анналів із двох причин. По-перше, тому, що Україна нарешті відкрила для себе Барку-художника. І власне, через мистецьку якість самого творчого доробку знаменитого прозаїка, поета і перекладача.

Про те, що видатний письменник, автор першого в історії роману про Голодомор «Жовтий князь», численних віршів та есеїв, Василь Барка був також християнським містиком, згадують у нас. Його збірка «Вершник неба» містить саме християноцентричні богословські роздуми. В усіх біографіях митця написано, що, мовляв, він навчався в «бурсі». І окремо наголошують, як уже 1930 р. його змусили привселюдно каятися за, мовляв, спробу відновити релігійний «пережиток капіталізму» у творчості (на зборах РАППу – Російської асоціації пролетарських письменників, до української секції якої він входив). Добре відомо, що Барка-філолог до війни написав (захистив уже 1940 р. у Москві) кандидатську дисертацію, темою якої стала «Божественна комедія» Данте. І

менше відомо про те, що водночас він працював у Краснодарському художньому музеї.

«У музеї служба скінчилась катастрофою з відданням під суд, – розповідав сам митець в автобіографії. – Хоч достатніх причин до того не було; я з фонду, визначивши дані про картини, включив в експозицію естамп Дюрера: «Чоловік смутку» (бичування Христа), копію О. Іванова (автора «Явлення Христа народові») – з картини Веронезе «Пієта», гарні копії з Рафаєлевої «Мадонни зі святим Георгієм»; із «Ночі» («Різдва») Кореджіо; та низку інших картин справжньої мистецької вартости, з релігійними сюжетами. Для суду формула обвинувачення була: «контрреволюційне оформлення художнього музею».

Отже, можна дізнатися, що любов і до Данте, і до релігійного живопису Барка проніс із самого дитинства. Саме «Божественна комедія» (з гравюрами Гюстава Доре) стала, як він сам пише, однією із тих перших «дорослих» книжок, яку він, сільський хлопчина, прочитав разом із «Гайдамаками» Шевченка. А його «першим мистецьким враженням» у житті, як свідчить «Автобіографія», стало: «Мандрівний дякон-живописець на замовлення батька намалював на великому аркуші покрівельного заліза ікону «Моління про чашу»: Христос біля скелі, серед смутних дерев Гетсиманського саду. Образ займав усе покуття хати».

Втім, Василь Барка – художник, та ще й подібний навіть своєю колористикою до Чюрльоніса та Реріха? Художник-духовидець, чиї живописні твори, до того ж, і пояснюють, і доповнюють прозові? Оце вже абсолютне відкриття. Між тим, роздивляючись невеликі за розмірами пейзажі, виконані на дощечках і задля міцності укріплені лаком самим автором, жодним чином не можна уникнути подібної асоціації. Дивний, майже райський спокій природи, зображеної на картинах, нагадує саме «Рай» Чюрльоніса. А ще, можливо, Де Кіріко. Подібна навіть колористика: охристі й жовті кольори, зелені, сині, червоні «нерозведені» фарби. Тяжіння до геометрії подібне до творчої манери Кіріко. Хіба що янголів на полотнах не видно – самі застигли у вічності дерева. («В синьогір'я напливають хмари, з тайности: мов гілка близить. Огній кленик – смолоскипник, марить; розсвіт в озері любити»). Сині ж гори на одному з пейзажів уже нагадують тибетські реріхівські. Та Шамбалою для Барки-художника стали американські гори, які зовні напрочуд схожі на карпатські. Останні роки письменник прожив у Глен Спеї (штат Нью-Йорк), у будинку відпочинку «Верховина» Братського союзу робітників-українців. Його хижка ховалася за стіною валунів, що її виклав сам господар. Життя у спогляданні природи і в роздумах про Бога було вкрай усамітненим, відлюдницьким... На згадку про митця, крім прозових творів, світові залишилися також медитативні картини. Розглядаючи ці картини, ніби занурюєшся у медитацію і відчуваєш на дотик райську вічність. Бачиш їх – і немовби чуєш тиху розмову з Богом. Таку, як уміють

розмовляти тільки святі та янголи: мовою світлих відчуттів і несуетних образів.

– Ця виставка – перша в історії України. Наш музей дуже гордиться тим, що саме нам пощастило представляти живопис Василя Барки. І що саме в нас зберігатимуться ці незвичайні, справді, прекрасні роботи, – відзначила **заступник генерального директора з науково-освітньої роботи Національного музею літератури України Раїса СЕННИКОВА**. – Картини дещо потерпіли від часу й під час транспортування, тож спочатку пройшли реставрацію в Центральних реставраційних майстернях. Ми плануємо використовувати їх у різних виставках. А зокрема, «добудувати» в постійній експозиції розділ 1960-х і доповнити розділ, присвячений Василеві Барці. Адже то буде не два десятки картин! Тож запрошуємо поціновувачів літератури і живопису поквартитися й обов'язково відвідати «історичну» персональну виставку, куратором якої стала Павліна Дунай. Повірте, ви не пошкодуєте: тут, до всього, просто неймовірна енергетика! Окремо всіх запрошуємо 14 червня на концерт «Світ очима душі». Він розпочнеться о 18.00 у залі, де експонуватиметься «Світ очима душі: малярські роботи Василя Барки». Музичну частину програми складатимуть виступи відомого барда і композитора Ігоря Якубовського та бандуристки й виконавиці Надії Баянівської. Поезії Василя Барки читатиме Галина Стефанова. Творчість самого Барки в поєднанні з надихнутою ним – це має бути дуже незвично і неймовірно цікаво!

*Стаття надійшла до редакційної колегії 22.06.2018 р.
Рекомендовано до друку канд. мистецтвознавства,
доцентом Юсипчуком Ю.М.*

THE RIDER OF THE SKY (VASYL' BARKA – A PAINTER)

H. Yu. Parovatkina

National Museum of Literature of Ukraine

For the first time the article reveals a so far recondite facet of Vasyl' Barka's creative endowment – the art of painting. On examining his artistic paintings, exhibited in the National Museum of Literature of Ukraine a few years ago, the author of the article briefly acquaints with the exhibits of the display, draws parallels with the visual art works by Čiurlionis and Roerich.

Key words: *Vasyl' Barka, painting, visual arts.*